

DEMNITATEA ȘI ETICA PROFESIEI DE AVOCAT ÎN RAPORT CU CEA DE MEDIC ȘI DE PREOT. PERSPECTIVE TEORETICE, APLICAȚII PRACTICE ȘI ANALIZĂ COMPARATIVĂ EUROPEANĂ

Horațiu-Adrian **Bodea***

Rezumat: *Lucrarea analizează comparativ demnitatea și etica profesiei de avocat în raport cu cele de medic și preot, evidențiind fundamentele morale și juridice ale fiecăreia. Sunt examinate situații practice și dileme etice specifice, precum și modul diferit de raportare la adevăr. Studiul include o perspectivă comparativă asupra sistemelor din Italia, Franța și Anglia. Concluzia subliniază rolul comun al acestor profesii în protejarea demnității umane.*

Cuvinte-cheie: *etică profesională; demnitate; avocat; medic; preot; deontologie; responsabilitate; adevăr juridic; bioetică; drept comparat*

Summary: *The paper provides a comparative analysis of the dignity and ethics of the legal profession in relation to those of the medical and priestly professions, highlighting their moral and legal foundations. It examines practical situations and ethical dilemmas, as well as their distinct approaches to truth. The study includes a comparative perspective on Italy, France, and England. The conclusion emphasizes their shared role in safeguarding human dignity.*

Keywords: *professional ethics; dignity; lawyer; physician; priest; deontology; responsibility; legal truth; bioethics; comparative law*

1. INTRODUCERE

Profesiile juridice, medicale și religioase au constituit, de-a lungul istoriei, piloni fundamentali ai organizării sociale, fiind asociate nu doar cu competențe tehnice, ci și cu o profundă încărcătură morală și simbolică. Avocatul, medicul și preotul sunt, fiecare în domeniul său, gardieni ai unor valori esențiale: dreptatea, viața și spiritul. Într-o societate democratică și pluralistă, aceste profesii sunt chemate să răspundă unor exigențe etice din ce în ce mai complexe, generate de dinamica normativă și de transformările societății contemporane.

* Horațiu-Adrian Bodea este avocat, membru al Baroului Cluj și al Consiliului Baroului Cluj, Lector INPPA, doctor. Poate fi contactat la adresa de e-mail adrian.bodea@avocatbodea.ro.

Articolul propune o analiză comparativă a demnității și eticii profesiei de avocat în raport cu cea de medic și de preot, atât din perspectivă teoretică, cât și practică, cu referire la sistemele juridice din Italia, Franța și Anglia. Se urmărește evidențierea convergențelor axiologice, dar și a diferențelor structurale, precum și modul în care aceste profesii răspund, în concret, provocărilor etice contemporane.

Demnitatea profesională este analizată în doctrină ca expresie a rolului social al profesiilor juridice și a responsabilităților morale asociate acestora¹⁾. În cazul avocatului, aceasta derivă din funcția sa de garant al dreptului la apărare și al accesului la justiție²⁾. Medicul își fundamentează demnitatea pe protejarea vieții și sănătății pacientului, iar preotul pe îndrumarea spirituală și relația cu transcendența.

Un element comun acestor profesii este încrederea. Fără încredere, actul profesional devine imposibil. În literatura de specialitate, relația de încredere este considerată fundamentul exercitării profesiilor juridice și medicale³⁾. Secretul profesional, prezent în toate cele trei domenii, reprezintă o manifestare concretă a acestei încrederi. Astfel, avocatul este obligat să păstreze confidențialitatea informațiilor primite de la client⁴⁾, medicul protejează datele pacientului⁵⁾, iar preotul respectă caracterul absolut al spovedaniei⁶⁾.

2. ETICA AVOCATULUI: ÎNTRE PARTIZANAT ȘI INTERESUL JUSTIȚIEI

Etica profesiei de avocat se distinge printr-o tensiune fundamentală: aceea dintre apărarea intereselor clientului și respectarea ordinii de drept. Spre deosebire de medic și preot, care urmăresc în mod direct binele persoanei, avocatul acționează într-un cadru adversarial, unde adevărul și dreptatea sunt rezultatul unei confruntări procedurale⁷⁾.

Una dintre cele mai sensibile și dezbătute probleme din etica profesiei de avocat este aceea a apărării unui client despre care avocatul știe sau bănuiește că este vinovat. Problema este analizată extensiv în literatura de specialitate, fiind considerată o tensiune structurală între morală și rolul profesional al avocatului⁸⁾.

În mod aparent paradoxal, sistemele juridice moderne nu doar că permit, ci chiar impun o asemenea conduită. Această obligație nu derivă dintr-o relativizare a moralei, ci dintr-un principiu fundamental al statului de drept: dreptul la apărare este universal și necondiționat de vinovăția subiectivă a persoanei⁹⁾.

Astfel, avocatul nu este un judecător al clientului său și nu are misiunea de a stabili adevărul material, ci de a se asigura că procedura juridică este respectată, iar acuzarea își îndeplinește sarcina probei. În sistemele de inspirație anglo-saxonă, această idee este consolidată prin reguli profesionale stricte, care interzic avocatului să prezinte probe pe care le știe ca fiind false, dar îi permit să conteste credibilitatea probelor acuzării și să valorifice

¹⁾ J.H. Merryman, R. Pérez-Perdomo, *The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America*, ed. a 4-a, Stanford University Press, 2018, pp. 5-8.

²⁾ *Ibidem*.

³⁾ J. Leubsdorf, *Legal Ethics*, Foundation Press, 2016, pp. 12-18.

⁴⁾ CCBE, Code of Conduct for European Lawyers, art. 2.3, disponibil pe site-ul oficial: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEON_CoC.pdf

⁵⁾ T.L. Beauchamp, J.F. Childress, *Principles of Biomedical Ethics*, ed. a 8-a, Oxford University Press, 2019, pp. 106-110.

⁶⁾ Codul de Drept Canonic, Vatican, 1983, can. 983 §1. Documentul este disponibil online la adresa: https://www.intratext.com/IXT/ENG0017/_P3FHTM

⁷⁾ G.C. Hazard, W.W. Hodes, *The Law of Lawyering*, Aspen Publishers, 2001, pp. 50-65; a se vedea și J. Leubsdorf, *Legal Ethics*, Foundation Press, 2016, pp. 20-30.

⁸⁾ J. Leubsdorf, *Legal Ethics*, Foundation Press, 2016, pp. 120-130; a se vedea și D. Luban, *Lawyers and Justice: An Ethical Study*, Princeton University Press, 1988, pp. 50-65.

⁹⁾ H.L.A. Hart, *The Concept of Law*, Oxford University Press, 1994, pp. 156-160.

orice lacună procedurală¹⁰⁾. Prin urmare, apărarea unui client vinovat nu echivalează cu susținerea neadevărului, ci cu garantarea faptului că vinovăția este stabilită în mod legal și riguros.

Această poziționare generează o distincție esențială între adevărul moral și adevărul juridic. Avocatul operează în cadrul celui din urmă, care este rezultatul unui proces contradictoriu, guvernat de reguli precise. Demnitatea profesională nu este afectată de apărarea unui client vinovat, atâta timp cât avocatul nu încalcă limitele legii și ale deontologiei.

O altă dimensiune practică deosebit de importantă este reprezentată de conflictul de interese, una dintre cele mai stricte interdicții din etica profesională a avocatului. În toate sistemele europene, avocatul are obligația de a evita orice situație în care ar putea reprezenta sau consilia părți ale căror interese sunt contrare, chiar și indirect. Această regulă nu are doar un caracter formal, ci protejează însăși esența relației de încredere dintre avocat și client, fiind consacrată expres în reglementările profesionale, indiferent de sistemul juridic analizat. Astfel, Codul deontologic al avocaților europeni interzice reprezentarea în caz de conflict de interese¹¹⁾, legislația profesională din Franța consacră obligația de loialitate și independență¹²⁾, iar în dreptul anglo-saxon regulile profesionale impun evitarea conflictelor și gestionarea strictă a acestora¹³⁾.

De exemplu, un avocat care a oferit anterior consultanță unei societăți comerciale nu poate ulterior reprezenta partea adversă într-un litigiu împotriva acelei societăți, chiar dacă informațiile deținute nu sunt utilizate explicit. Simplul risc de a compromite confidențialitatea sau loialitatea este suficient pentru a impune abținerea, această regulă fiind consacrată în mod constant în reglementările profesionale.

În Franța și Italia, această regulă este interpretată într-un sens extensiv, fiind preferată prevenirea oricărei aparențe de incompatibilitate, aspect subliniat în doctrină și în normele deontologice¹⁴⁾. În Anglia, reglementarea este mai formalizată, dar la fel de strict aplicată¹⁵⁾.

Conflictul de interese evidențiază faptul că etica avocatului nu este doar o chestiune de conduită personală, ci și una de percepție publică și credibilitate instituțională. În absența acestei reguli, încrederea în profesie ar fi grav afectată.

În dreptul român, aceste principii sunt consacrate în mod expres și detaliat de Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, de Statutul profesiei de avocat și de Codul deontologic al avocatului român. Astfel, art. 2 alin. (3) din Legea nr. 51/1995 stabilește că avocatul este dator să acționeze cu demnitate, conștiință profesională și bună-credință, iar art. 11 reglementează incompatibilitățile profesiei – o expresie normativă a ideii că statutul de avocat nu se suspendă niciodată, ci guvernează întreaga existență publică a profesionistului. Codul deontologic al avocatului român consacră, prin art. 6, obligația expresă de a menține o conduită demnă și în afara exercitării propriu-zise a profesiei, recunoscând că demnitatea nu este o calitate care se activează la intrarea în barou și se dezactivează la ieșire. Art. 259 din Statutul profesiei de avocat prevede sancțiuni disciplinare inclusiv pentru abateri săvârșite în viața publică, atunci când acestea sunt de natură să

¹⁰⁾ Bar Standards Board, BSB Handbook, rC3 (duty to act with honesty and integrity) și rC6 (interdicția de a induce în eroare instanța), disponibil la: <https://www.barstandardsboard.org.uk/the-bsb-handbook.html>

¹¹⁾ CCBE, Code of Conduct for European Lawyers, art. 3.2, disponibil la: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEON_CoC.pdf

¹²⁾ Règlement Intérieur National de la profession d'avocat (Franța), art. 4 – Conflits d'intérêts, disponibil la: <https://www.cnb.avocat.fr>

¹³⁾ Bar Standards Board, BSB Handbook, rC21-rC25 (conflicts of interest), disponibil la: <https://www.barstandardsboard.org.uk/the-bsb-handbook.html>

¹⁴⁾ Règlement Intérieur National de la profession d'avocat (Franța), art. 4 – Conflits d'intérêts, disponibil la: <https://cnb.avocat.fr/medias/file/rinconsolide-final---maj-10032026-69b3efdd32d1b4.99657001.pdf> și Consiglio Nazionale Forense, Codice Deontologico Forense (Italia), art. 24-27 (conflict de interese) disponibil la: <https://www.consigliozionaleforense.it/documents/20182/40227/NUOV+O+CODICE+DEONTOLOGICO+FORENSE+++agg.+2026.pdf/8abe438b-a6fd-b8a6-9009-abaf35005f7b?t=1775579120221>

¹⁵⁾ J. Leubsdorf, Legal Ethics, Foundation Press, 2016, pp. 130-140.

aducă atingere onoarei și prestigiului profesiei. Aceste norme reflectă nu doar alinierea sistemului român la standardele europene în materia eticii profesionale, ci și o concepție profundă, înrădăcinată în tradiția profesiei, potrivit căreia avocatul este avocat în permanență – la tribunal, pe stradă, la o masă festivă sau în orice alt context în care societatea îl percepe și îl judecă în consecință¹⁶.

În ceea ce privește strategiile de apărare, avocatul beneficiază de o marjă largă de apreciere în selectarea argumentelor și a mijloacelor juridice utilizate. El are dreptul – și chiar obligația – de a construi cea mai favorabilă interpretare a faptelor și a normelor juridice în interesul clientului său. Aceasta poate include contestarea probelor, reinterpretația circumstanțelor sau invocarea unor excepții procedurale.

Totuși, această libertate nu este nelimitată. Avocatul nu poate fabrica probe, nu poate determina martorii să depună mărturie mincinoasă și nu poate prezenta în mod deliberat informații false. Limita este trasată de obligația de onestitate față de instanță și de respectarea legalității procesului. În acest sens, avocatul este simultan un apărător al intereselor clientului și un participant responsabil la actul de justiție.

Această dualitate definește specificul eticii avocatului, care poate fi caracterizată ca o etică a loialității procesuale. Spre deosebire de medic sau preot, care sunt orientați direct către un bine substanțial (sănătatea sau mântuirea), avocatul operează într-un cadru procedural în care binele este mediat de reguli și instituții. El nu este chemat să stabilească adevărul absolut, ci să contribuie la realizarea unui proces echitabil.

Prin urmare, etica avocatului nu trebuie înțeleasă ca o formă de relativism moral, ci ca o adaptare specifică la logica sistemului juridic. Loialitatea sa nu este față de un adevăr abstract, ci față de procedura justă, drepturile clientului și integritatea procesului. Tocmai această poziționare conferă profesiei o complexitate aparte și justifică statutul său distinct în raport cu alte profesii vocaționale.

3. ETICA MEDICALĂ ȘI RELIGIOASĂ: COMPARAȚIE FUNCȚIONALĂ

Etica medicală contemporană este structurată în jurul unui cadru principial consacrat în literatura de specialitate, în special prin lucrarea lui Tom L. Beauchamp și James F. Childress¹⁷, care identifică patru principii fundamentale: autonomia, beneficența, non-maleficența și justiția. Acestea nu reprezintă simple reperi teoretice, ci instrumente operaționale care ghidează deciziile medicului în situații concrete, adesea marcate de incertitudine și tensiune morală.

Principiul autonomiei consacră dreptul pacientului de a decide în mod liber asupra propriului corp și tratament¹⁸. Aceasta presupune nu doar consimțământul informat, ci și respectarea deciziilor pacientului chiar și atunci când acestea contravin opiniei medicale. Spre exemplu, în literatura de specialitate este frecvent invocată situația refuzului unui tratament salvator de viață de către un pacient conștient și informat, caz în care medicul este obligat să accepte această opțiune, chiar dacă, din perspectivă profesională, ea pare contrară interesului vital al persoanei¹⁹. În astfel de situații, medicul se confruntă cu o tensiune profundă între autonomia pacientului și principiul beneficenței.

¹⁶ Legea nr. 51/1995, art. 3 și art. 11, Statutul profesiei de avocat, art. 9–14, Codul deontologic al avocatului român, adoptat UNBR, disponibil la: <https://unbr.ro/publicam-hotararea-consiliului-unbr-nr-26817-iunie-2017-prin-care-se-aproba-codul-deontologic-al-avocatului-roman-prevazut-in-anexa>

¹⁷ T.L. Beauchamp, J.F. Childress, Principles of Biomedical Ethics, ed. a 8-a, Oxford University Press, 2019, pp. 99-303 (autonomie: pp. 99-148; beneficență: pp. 202-249; non-maleficență: pp. 150-200; justiție: pp. 250-303).

¹⁸ *Ibidem*, pp. 99-105.

¹⁹ T.L. Beauchamp, J.F. Childress, op. cit., pp. 106-110.

Beneficența și non-maleficența impun medicului obligația de a acționa în interesul pacientului și de a evita producerea unui rău. Formula clasică *primum non nocere* exprimă această exigență minimă, însă în practică lucrurile sunt mult mai complexe. Orice intervenție medicală implică un anumit grad de risc, iar medicul trebuie să opereze o evaluare constantă între beneficiile potențiale și riscurile asociate. Astfel, etica medicală nu oferă soluții absolute, ci presupune o judecată prudentă, adaptată fiecărui caz în parte.

Principiul justiției introduce o dimensiune socială a eticii medicale, vizând distribuirea echitabilă a resurselor și accesul la îngrijire. În sistemele de sănătate moderne, medicul nu mai este doar un actor într-o relație individuală, ci și un participant la un sistem în care resursele sunt limitate, iar deciziile pot avea implicații colective.

În contrast, etica preotului este fundamentată pe norme de natură teologică și pe conceptul de responsabilitate spirituală, care transcende dimensiunea strict socială sau juridică. Preotul nu este doar un consilier moral, ci un mediator între om și divinitate, ceea ce conferă acțiunilor sale o semnificație profund diferită față de cea a medicului sau avocatului. Normele care îi guvernează conduita nu sunt rezultatul unui consens social sau al unei construcții raționale, ci sunt percepute ca derivând dintr-o autoritate revelată.

Unul dintre cele mai pregnante exemple ale acestei etici este secretul spovedaniei, consacrat în mod absolut în tradiția creștină. Preotul nu poate divulga, sub nicio formă și în nicio circumstanță, informațiile obținute în cadrul spovedaniei, chiar dacă acestea ar putea preveni un rău grav sau ar contribui la realizarea justiției. Această universalitate a misiunii sacerdotale se manifestă și dincolo de barierele lingvistice. Cu titlu personal, autorul mărturisește că, în cadrul unei vizite în Italia, a putut purta taina spovedaniei în limba italiană cu un preot local, care și-a exprimat surpriza față de fluența unui credincios străin. Episodul ilustrează că sacralitatea relației dintre preot și credincios nu depinde de naționalitate sau de jurisdicție canonică – ea este, prin esența sa, universală. Spre deosebire de secretul profesional al avocatului sau medicului, care poate cunoaște anumite limitări legale în situații excepționale, secretul confesional este inviolabil. Această rigiditate nu exprimă o lipsă de responsabilitate socială, ci reflectă o ierarhie a valorilor în care relația dintre individ și divinitate prevalează asupra oricăror considerente externe.

În acest context, diferențele dintre cele trei profesii devin evidente și pot fi sintetizate prin raportarea lor distinctă la adevăr.

Medicul este angajat în căutarea adevărului științific, un adevăr empiric, verificabil și supus revizuirii. Diagnosticul și tratamentul se bazează pe dovezi, pe metode experimentale și pe consensul comunității științifice. Adevărul medical nu este absolut, ci perfectibil, evoluând odată cu progresul cunoașterii.

Preotul, în schimb, operează cu un adevăr revelat, considerat imuabil și independent de verificarea empirică. Acest adevăr este acceptat prin credință și constituie fundamentul întregii activități pastorale. În acest sens, preotul nu caută adevărul, ci îl transmite și îl interpretează în raport cu situațiile concrete ale credincioșilor.

Avocatul, la rândul său, construiește un adevăr juridic, rezultat al unui proces contradictoriu și al aplicării normelor de drept. Acest adevăr nu coincide neapărat nici cu realitatea factuală, nici cu adevărul moral sau științific, ci reprezintă o concluzie instituțională, validată de instanță. Avocatul nu are obligația de a descoperi adevărul în sens absolut, ci de a contribui la configurarea lui în limitele procedurii și în interesul clientului.

Această tripartiție evidențiază nu doar diferențe metodologice, ci și diferențe profunde de filosofie profesională. Dacă medicul și preotul sunt orientați către un adevăr perceput ca fiind obiectiv (fie științific, fie revelat), avocatul operează într-un spațiu al pluralității interpretărilor, unde adevărul este rezultatul unei construcții argumentative. Tocmai această caracteristică conferă eticii avocatului o complexitate aparte, plasând-o într-o zonă de intersecție între moralitate, legalitate și strategie.

Prin urmare, comparația dintre aceste profesii nu evidențiază o ierarhie a valorilor, ci mai degrabă moduri diferite de a servi demnitatea umană, fiecare adaptat domeniului său specific: corporal, juridic sau spiritual.

Un element comun celor trei profesii, adesea trecut cu vederea în analizele teoretice, este raportul lor specific față de dimensiunea financiară a actului profesional. Niciuna dintre ele nu se definește prin câștig material și niciuna nu condiționează exercitarea misiunii sale fundamentale de existența unei remunerații. Medicul intervine pentru a salva o viață indiferent de context – pe stradă, în vacanță, în orice împrejurare în care prezența sa și urgența situației coincid, fără a aștepta onorariu și fără a pune în balanță costul personal al intervenției. Avocatul acordă, în virtutea rolului său social și a autorității morale pe care i-o conferă profesia, sfaturi juridice informale oricând și oricui se află în dificultate, orientând, lămurind, îndrumând – *pro bono*, în sensul cel mai literal al cuvântului. Preotul administrează cele șapte Sfinte Taine – Botezul, Mirungerea, Euharistia, Spovedania, Maslul, Cununia și Hirotonia – în numele lui Iisus Hristos și al Bisericii, în mod gratuit și necondiționat, indiferent de starea materială a credinciosului. Această dimensiune nu diminuează valoarea economică a serviciilor oferite în cadrul formal al profesiei, ci evidențiază un adevăr esențial: la baza tuturor celor trei vocații se află nu contractul, ci chemarea. Demnitatea profesiei derivă tocmai din această disponibilitate necondiționată – din faptul că medicul, avocatul și preotul nu sunt, în esența lor, prestatori de servicii, ci servitori ai unor valori care transcend orice tranzacție.

Această realitate nu este doar teoretică. Solidaritatea profesională transfrontalieră, despre care doctrina juridică europeană vorbește ca despre o consecință firească a valorilor comune ale profesiilor juridice liberale, se manifestă concret în situații cotidiene, adesea spontane și neformalizate. Cu titlu de experiență personală relevantă pentru tema prezentului studiu, autorul relatează că, în timpul unei vizite în Italia, a intrat, împreună cu soția sa – ambii avocați în Baroul Cluj – în Palatul de Justiție din Lucca, prezentând legitimațiile profesionale la intrare. Curioși să observe modul în care se desfășoară o ședință de judecată în sistemul italian, s-au așezat discret în sala de judecată. La un moment dat, judecătorul care prezida ședința a suspendat dezbaterile și li s-a adresat politicos, presupunând că ar putea fi martori sau interpreți care așteptau în sala greșită. Ridicându-se în picioare, cei doi avocați români i-au explicat, cu respectul cuvenit, că sunt simpli turiști, atrași de curiozitatea profesională față de procedura italiană. Reacția judecătorului și a avocaților prezenți a fost remarcabilă: ședința a fost suspendată câteva minute, a fost contactat un avocat din Baroul din Lucca, iar oaspeților români li s-a oferit ospitalitate profesională desăvârșită – o vizită în tot palatul de justiție, prezentări, discuții. Din acea întâlnire a rămas o prietenie durabilă cu un confrate italian. Episodul ilustrează cu claritate ceea ce nicio normă juridică nu poate prescrie în mod exhaustiv: apartenența la o profesie vocațională creează, dincolo de granițe și sisteme juridice diferite, o comunitate de valori ale cărei membre se recunosc și se respectă reciproc prin simpla calitate de avocat. Demnitatea profesiei nu este o etichetă națională – ea este un limbaj universal.

O a doua experiență ilustrativă în același sens s-a petrecut în cadrul unui congres al Federației Barourilor Europene (FBE). Discutând cu colegi avocați din mai multe state membre, autorul a constatat că abilitatea de a purta conversații – fie și la nivel mediu – în engleză, franceză, italiană și maghiară a generat o reacție de surpriză și apreciere unanimă. Unul dintre participanți a formulat o observație care merită reținută: „câte limbi știi, de atâtea ori ești om”. Dincolo de farmecul aforismului, ideea surprinde ceva esențial despre demnitatea profesională: ea nu înseamnă a te plasa deasupra celorlalți, ci dimpotrivă, a te apropia de ei, a le vorbi pe limba lor, a le arăta că îi respecti suficient încât să faci efortul de a le înțelege lumea. Demnitatea autentică nu este aroganță – este disponibilitate.

4. ANALIZĂ COMPARATIVĂ: ITALIA, FRANȚA, ANGLIA

În *Italia*, profesia de avocat (*avvocato*) este profund marcată de o tradiție juridică și culturală care își are rădăcinile în dreptul roman și în evoluția ulterioară a profesiilor liberale din spațiul continental. Demnitatea profesională nu este percepută exclusiv ca o obligație normativă, ci ca o expresie a onoarei personale și a prestigiului social, elemente care depășesc cadrul strict juridic și pătrund în sfera valorilor culturale.

Codul deontologic al profesiei de avocat din Italia consacră în mod explicit conceptele de „dignită” și „decoro”, termeni utilizați în forma lor originală în legislația profesională italiană și dificil de tradus exhaustiv²⁰. Potrivit acestor reglementări, „dignită” se referă la respectarea valorilor fundamentale ale profesiei, precum independența, loialitatea și integritatea, în timp ce „decoro” vizează modul concret în care avocatul se prezintă în societate, incluzând conduita și comportamentul său în spațiul public.

În plan practic, aceste principii se reflectă în mai multe aspecte relevante. În primul rând, publicitatea profesiei de avocat este, în mod tradițional, limitată și supusă unor restricții de natură etică. Deși în ultimele decenii s-a produs o liberalizare parțială, sub influența dreptului european al concurenței și, în special, a Directivei 2006/123/CE, care interzice interdicțiile totale privind comunicările comerciale ale profesiilor reglementate, dar permite menținerea unor reguli deontologice menite să protejeze demnitatea și integritatea profesiei²¹. Spre deosebire de alte sisteme, în care marketingul juridic a devenit o practică obișnuită, în Italia avocatul este încă perceput, în literatura de specialitate, ca un profesionist care își construiește reputația mai degrabă prin competență și recomandare decât prin expunere mediatică²².

În al doilea rând, relația dintre avocat și client tinde să fie una personalizată și caracterizată de un grad ridicat de implicare directă. Spre deosebire de modelele anglo-saxone, unde activitatea juridică este frecvent organizată în structuri complexe și de mari dimensiuni, literatura de specialitate arată că în sistemele juridice continentale, inclusiv în Italia, persistă modelul cabinetului individual sau al formelor asociative restrânse²³. Această organizare favorizează o relație mai apropiată, bazată pe încredere reciprocă și pe cunoașterea detaliată a situației clientului. În acest sens, avocatul nu este doar un prestator de servicii juridice, ci devine adesea un consilier de încredere, implicat pe termen lung în gestionarea problemelor juridice ale clientului²⁴.

Un alt element definitoriu îl constituie cultura respectului reciproc între avocați, evidențiată în literatura de specialitate și în normele deontologice ale profesiei²⁵. Chiar și în situații conflictuale intense, există o obligație profesională de a menține un limbaj și o conduită adecvate, evitând atacurile personale sau comportamentele care ar putea afecta prestigiul profesiei. Această dimensiune reflectă o concepție asupra profesiei ca aparținând unei comunități profesionale în care solidaritatea coexistă cu competiția juridică²⁶.

Interesant este faptul că, în contextul italian, această viziune asupra profesiei de avocat se regăsește, într-o anumită măsură, și în percepția asupra medicilor și preoților. Toate aceste profesii sunt considerate profesii vocaționale tradiționale, caracterizate printr-un amestec de competență tehnică și responsabilitate morală. Medicul este perceput nu doar ca specialist în sănătate, ci și ca figură de autoritate morală în comunitate, iar preotul continuă să joace un rol semnificativ în viața socială și spirituală, mai ales în zonele în care tradiția religioasă rămâne puternică.

²⁰ Consiglio Nazionale Forense, Codice Deontologico Forense (Italia), art. 9–19, disponibil la: <https://www.consiglionazionaleforense.it/documents/20182/40227/NUOVO+CODICE+DEONTOLOGICO+FORENSE+++agg.+2026.pdf/8abe438b-a6fd-b8a6-9009-aba35005f7b?t=1775579120221>

²¹ Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciile în cadrul pieței interne, art. 24, care reglementează comunicările comerciale ale profesiilor liberale, disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/123/oj>; a se vedea și Consiglio Nazionale Forense, Codice Deontologico Forense (Italia), art. 17-19 (nota 19).

²² J.H. Merryman, R. Pérez-Perdomo, *The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America*, 4th ed., Stanford University Press, 2018, pp. 34-40.

²³ R. David, C. Jauffret-Spinosi, *Les grands systèmes de droit contemporains*, 11e éd., Dalloz, Paris, 2002, pp. 120-130.

²⁴ J. Leubsdorf, *Legal Ethics*, Foundation Press, 2016, pp. 45-52; a se vedea și G.C. Hazard, W.W. Hodes, *The Law of Lawyering*, Aspen Publishers, 2001, pp. 55-60.

²⁵ CCBE, Code of Conduct for European Lawyers, art. 5.1 (relațiile dintre avocați), disponibil la: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEON_CoC.pdf

²⁶ J.H. Merryman, R. Pérez-Perdomo, *The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America*, 4th ed., Stanford University Press, 2018, pp. 52-60.

Această apropiere de statut între cele trei profesii nu este întâmplătoare, ci reflectă o structură culturală în care demnitatea profesională este strâns legată de ideea de vocație și de serviciu față de comunitate. În toate cele trei cazuri, exercitarea profesiei implică nu doar respectarea unor norme, ci și asumarea unui rol social care presupune responsabilitate, discreție și integritate.

Prin urmare, modelul italian evidențiază o dimensiune esențială a eticii profesionale: aceea că normele deontologice nu funcționează în mod izolat, ci sunt susținute și consolidate de un cadru cultural și istoric care conferă sens și consistență ideii de demnitate. În absența acestui cadru, regulile ar risca să devină simple formalități, lipsite de forță normativă reală.

În *Franța*, profesia de avocat (avocat) este profund marcată de tradiția revoluționară și de evoluția statului de drept, fiind asociată nu doar cu reprezentarea intereselor individuale, ci și cu apărarea libertăților publice. Spre deosebire de modelul italian, unde accentul cade pe onoare și decență ca valori culturale, în Franța etica profesională este articulată în jurul conceptelor de independență, loialitate și protecție a drepturilor fundamentale.

Independența avocatului este considerată o condiție esențială a funcționării justiției. Aceasta implică nu doar libertatea față de influențele externe – fie ele politice, economice sau sociale – ci și capacitatea de a acționa în conformitate cu propria conștiință profesională. Astfel, avocatul francez are dreptul de a refuza un caz atunci când consideră că nu îl poate susține în mod onest sau că ar intra în conflict cu valorile sale profesionale²⁷. Această posibilitate reflectă o concepție asupra profesiei care depășește dimensiunea pur tehnică, conferindu-i o componentă etică autonomă.

Un element definitoriu al sistemului francez este caracterul aproape absolut al secretului profesional, considerat un principiu de ordine publică. Spre deosebire de alte sisteme, unde secretul poate cunoaște limitări în situații excepționale, în Franța acesta este protejat într-o manieră extinsă, inclusiv în raport cu autoritățile statului. Această protecție nu este justificată doar prin interesul clientului, ci și prin necesitatea de a asigura încrederea în sistemul de justiție în ansamblul său²⁸.

În plan practic, avocatul francez este adesea implicat în cauze cu relevanță socială sau politică, participând activ la dezbateri publice privind drepturile omului, libertățile civile sau reformele legislative. Această implicare reflectă o viziune asupra profesiei ca fiind nu doar un serviciu oferit individului, ci și un instrument de echilibru între cetățean și stat.

Comparativ cu medicul și preotul, avocatul francez se apropie mai mult de aceștia prin dimensiunea sa vocațională decât în alte sisteme. Medicul este reglementat prin norme bioetice riguroase, iar preotul operează într-un context mai secularizat, însă ambele profesii împărtășesc cu avocatul ideea de responsabilitate față de individ. Totuși, specificul francez constă în faptul că avocatul devine, într-o măsură mai mare decât în alte sisteme, un actor al vieții democratice, ceea ce amplifică dimensiunea etică a profesiei sale.

În *Anglia*, profesia de avocat se distinge printr-o structură instituțională particulară și printr-un grad ridicat de formalizare a normelor etice. Sistemul juridic de *common law* a generat o separare tradițională între *barristers* și *solicitors*, fiecare categorie având atribuții și reguli profesionale distincte. Această organizare influențează în mod direct modul în care este înțeleasă și aplicată etica profesională.

Un principiu central al eticii avocatului englez este așa-numita «*cab rank rule*», potrivit căreia un *barrister* este obligat să accepte orice cauză pentru care este competent, indiferent de natura acesteia sau de identitatea

²⁷ Ordre des avocats, Règlement Intérieur National de la profession d'avocat (Franța), art. 7 – Refus de la mission, documentul este disponibil online la adresa <https://www.cnb.avocat.fr>

²⁸ *Ibidem*, art. 2 (principiul independenței) și art. 66 (secretul profesional); a se vedea și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Michaud c. Franța*, hotărârea din 6 decembrie 2012, cererea nr. 12323/11, privind protecția secretului profesional al avocaților în raport cu obligațiile de raportare.

clientului²⁹⁾. Această regulă are o semnificație profundă: avocatul nu este liber să selecteze cauzele în funcție de preferințe morale sau personale, ci trebuie să asigure accesul egal la justiție. Prin aceasta, sistemul englez accentuează ideea că avocatul servește, în primul rând, funcționarea justiției ca instituție, și nu doar interesele individuale.

Etica profesională în Anglia este caracterizată de un grad ridicat de codificare și supraveghere instituțională. Organismele profesionale, stabilesc reguli detaliate privind conduita avocatului, inclusiv în ceea ce privește relația cu clientul, instanța și colegii de profesie. Această formalizare reduce marja de interpretare individuală și contribuie la crearea unui sistem previzibil și coerent³⁰⁾.

În practică, avocatul englez este perceput mai degrabă ca un specialist tehnic, a cărui competență constă în cunoașterea și aplicarea riguroasă a dreptului. Relația cu clientul este adesea mai puțin personalizată decât în Italia, fiind mediată de structuri profesionale complexe. Totuși, aceasta nu implică o diminuare a responsabilității etice, ci o reconfigurare a acesteia într-un cadru mai instituționalizat.

Comparativ cu medicul și preotul, avocatul englez este descris în literatura de specialitate ca fiind mai puțin ancorat în dimensiunea vocațională tradițională, apropiindu-se de un model profesional modern, bazat pe competență și reguli instituționale³¹⁾. Medicul și preotul continuă să fie percepuți ca figuri de încredere personală și morală, în timp ce avocatul este integrat într-un sistem care privilegiază rolul și funcția asupra persoanei.

5. DIMENSIUNEA PRACTICĂ A DEMNITĂȚII PROFESIONALE: ÎNTRE NORMĂ ȘI CONDUITĂ CONCRETĂ

Dincolo de formulările teoretice și de codificările deontologice, demnitatea profesională se verifică în mod autentic în planul practicii cotidiene, acolo unde normele abstracte sunt puse în fața unor situații concrete, adesea tensionate și ambigue. Atât în cazul avocatului, cât și al medicului și al preotului, demnitatea nu reprezintă doar o valoare declarativă, ci o exigență care trebuie tradusă în decizii și comportamente efective, uneori în condiții de presiune instituțională, socială sau chiar personală.

Această dimensiune capătă relief imediat atunci când recurgem la situații concrete – poate incomode, dar lămuritoare. Câți pacienți ar accepta, cu inima liniștită, să fie operați de un medic pe care l-au văzut în seara precedentă la bar, în stare avansată de ebrietate? Câți justițiabili ar păși cu încredere într-o sală de judecată alături de un avocat pe care îl știu că dansează pe mese la petreceri sau că se comportă ostentativ și vulgar în public? Și câți credincioși s-ar apropia de taina spovedaniei în fața unui preot ale cărui gesturi și conduite publice contrazic flagrant solemnitatea misiunii sale? Răspunsul, în toate trei cazurile, este evident – și nu necesită nicio normă scrisă pentru a fi resimțit. Tocmai acesta este miezul problemei: demnitatea profesională nu funcționează ca un costum care se îmbracă la birou și se lasă în cuier la ieșire. Ea este o atitudine continuă, o coerență între ce ești în fața clientului, a pacientului sau a credinciosului și ce ești în fața celorlalți. Reglementările deontologice ale celor trei profesii reflectă acest principiu, impunând o conduită demnă nu doar în exercitarea activității, ci și în viața publică – pentru că încrederea, odată erodată în afara profesiei, nu mai poate fi reconstituită înăuntrul ei.

Aceste exemple evidențiază faptul că demnitatea profesională nu se limitează la respectarea normelor în exercitarea funcției, ci implică o coerență totală și permanentă între rolul profesional și conduita personală. Din perspectiva practicii avocațiale, această exigență nu este o construcție teoretică – este o realitate trăită zilnic. Demnitatea profesiei de avocat nu cunoaște concedii, nu se suspendă la masa festivă și nu dispare în

²⁹⁾ G. Slapper, D. Kelly, *The English Legal System*, 20th ed., Routledge, 2020, pp. 380-395.

³⁰⁾ *Ibidem*, pp. 405-415.

³¹⁾ *Ibidem*, pp. 410-420; a se vedea și J.H. Merryman, R. Pérez-Perdomo, *The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America*, 4th ed., Stanford University Press, 2018, pp. 30-60.

relațiile sociale informale. Codul deontologic al avocatului român consacră expres această obligație, impunând o conduită demnă și în afara exercitării profesiei, tocmai pentru că avocatul este perceput ca atare în orice context. Felul în care te îmbraci, în care te porți la o reuniune, în care vorbești despre clienți sau despre justiție în spații publice – toate acestea sunt extensii ale imaginii profesiei și, prin ea, ale încrederii pe care societatea o acordă sistemului de drept în ansamblu. Nu există scuze și nu există excepții: cine nu poate sau nu vrea să internalizeze această responsabilitate continuă poate alege o altă cale profesională. Profesia de avocat – ca și cea de medic sau de preot – nu este o ocupație, ci o vocație care se asumă integral sau nu se asumă deloc.

În exercitarea profesiei de avocat, dimensiunea practică a demnității se manifestă, în primul rând, prin capacitatea de a delimita limitele acceptabile ale apărării. Deși avocatul are obligația de a utiliza toate mijloacele legale pentru a proteja interesele clientului, această obligație nu poate justifica recurgerea la practici contrare legii sau eticii profesionale. Refuzul de a utiliza probe obținute ilegal sau de a construi strategii bazate pe denaturarea adevărului reprezintă nu doar o conformare formală la normele juridice, ci o expresie a integrității profesionale. În acest sens, demnitatea avocatului presupune asumarea unei poziții de echilibru între loialitatea față de client și respectul față de ordinea juridică³²⁾.

În mod similar, medicul se confruntă frecvent cu situații în care trebuie să aleagă între intervenția activă și respectarea voinței pacientului. Cazurile în care pacientul refuză un tratament, chiar și atunci când acesta este vital, ilustrează complexitatea eticii medicale. Respectarea unei astfel de decizii nu este un semn de pasivitate sau de abdicare de la responsabilitate, ci o recunoaștere a autonomiei persoanei ca principiu fundamental al eticii medicale. Demnitatea medicului constă, în aceste situații, în capacitatea de a accepta limitele propriei intervenții și de a respecta libertatea pacientului, chiar atunci când aceasta conduce la consecințe nedorite din punct de vedere medical³³⁾.

În ceea ce privește profesia sacerdotală, dimensiunea practică a demnității atinge un nivel de exigență deosebit de ridicat în contextul secretului spovedaniei. Obligația absolută de a păstra confidențialitatea celor mărturisite nu admite excepții, nici măcar în situații în care divulgarea informației ar putea preveni un prejudiciu grav. Această poziție, dificil de înțeles dintr-o perspectivă strict juridică sau utilitaristă, reflectă o ierarhie valorică specifică, în care relația dintre credincios și divinitate prevalează asupra oricăror considerente externe. Demnitatea preotului se exprimă, astfel, prin fidelitatea necondiționată față de această obligație, chiar cu riscul unor consecințe personale sau sociale³⁴⁾.

Prin urmare, ceea ce unește aceste trei profesii la nivel practic nu este uniformitatea soluțiilor, ci structura deciziei etice: fiecare presupune confruntarea cu situații-limită în care profesionistul este chemat să aleagă între alternative dificile, fără a dispune de certitudini absolute. Demnitatea profesională nu se reduce la respectarea mecanică a unor reguli, ci implică un exercițiu constant de discernământ, în care normele sunt interiorizate și aplicate în mod responsabil.

În această perspectivă, demnitatea devine o formă de autodisciplină morală, care transcende constrângerea externă și se manifestă ca o asumare conștientă a rolului profesional. Avocatul, medicul și preotul nu sunt doar executanți ai unor norme, ci actori morali care contribuie, prin deciziile lor concrete, la menținerea încrederii în instituțiile pe care le reprezintă. Tocmai această dimensiune practică, adesea invizibilă în plan teoretic, conferă substanță reală ideii de demnitate profesională.

³²⁾ G.C. Hazard, W.W. Hodes, *The Law of Lawyering*, Aspen Publishers, 2001, pp. 200-215.

³³⁾ T.L. Beauchamp, J.F. Childress, *Principles of Biomedical Ethics*, ed. a 8-a, Oxford University Press, 2019, pp. 99-148 (principiul autonomiei și refuzul tratamentului).

³⁴⁾ Codul de Drept Canonic, Vatican, 1983, can. 1386-1389 (obligațiile clerului) disponibil la: https://www.intratext.com/IXT/ENG0017/_P3F.HTM

6. CONCLUZIE

Analiza comparativă realizată evidențiază nu doar convergența valorilor fundamentale care guvernează profesiile de avocat, medic și preot, ci și diferențele profunde de structură etică generate de natura distinctă a rolului fiecăreia în societate. Dacă medicul și preotul sunt orientați către un bine substanțial – conservarea vieții și îndrumarea spirituală – avocatul operează într-un cadru procedural, în care binele este mediat de reguli, instituții și mecanisme contradictorii. Ceea ce este esențial însă și ceea ce justifică demersul comparativ al acestei lucrări, este că toate cele trei profesii au un numitor comun fundamental: demnitatea lor profesională există și se legitimează tocmai în măsura în care servește demnitatea persoanei – a clientului, a pacientului, a credinciosului. Nu sunt două planuri paralele, ci unul cauzal: demnitatea profesiei este mijlocul, demnitatea persoanei este scopul.

Această particularitate nu diminuează demnitatea profesiei de avocat, ci dimpotrivă, o amplifică, plasând-o într-o zonă de tensiune permanentă între interesul individual și ordinea juridică. Demnitatea avocatului nu constă în absența conflictului, ci în capacitatea de a-l gestiona în mod responsabil, fără a abdica de la exigențele legalității și ale integrității profesionale. Această poziționare nu este însă lipsită de critici în doctrina contemporană, unde s-a susținut că accentul excesiv pe dimensiunea procedurală riscă să relativizeze responsabilitatea morală individuală a avocatului, în special în cauze cu implicații etice majore³⁵⁾.

Compararea modelelor din Italia, Franța și Anglia demonstrează că, dincolo de diferențele culturale și instituționale, există un nucleu etic comun³⁶⁾ al profesiilor juridice europene, întemeiat pe independență, loialitate și respect pentru persoana umană. În același timp, aceste modele ilustrează faptul că demnitatea profesională nu este un concept abstract, ci o realitate construită zilnic, prin decizii concrete, adesea dificile.

Această relație dintre demnitatea profesiei și demnitatea persoanei nu este abstractă – ea se manifestă concret și diferit în fiecare dintre cele trei domenii analizate. Avocatul care refuză să folosească probe obținute ilegal, chiar dacă acestea ar favoriza clientul, nu face un gest de curtoazie profesională: el protejează dreptul acelei persoane la un proces echitabil, adică la o procedură care să îi respecte demnitatea de subiect de drept, nu să o transforme într-un simplu obiect al unui dosar. Medicul care respectă refuzul pacientului de a urma un tratament, chiar împotriva propriei judecăți clinice, nu abdică de la responsabilitate: el recunoaște că autonomia persoanei – dreptul de a decide cu privire la propriul corp – este o expresie fundamentală a demnității umane, pe care profesia medicală are datoria să o protejeze, nu să o substituie. Preotul care păstrează, în orice împrejurare, secretul spovedaniei nu se sustrage de la responsabilitate socială: el apără spațiul sacru al conștiinței individuale, singura dimensiune în care demnitatea persoanei este absolută și inviolabilă. Tocmai de aceea, demnitatea profesiei nu este un scop în sine, ci instrumentul prin care este ocrotită demnitatea celui care apelează la ea: clientul care se încrede în avocat, pacientul care se lasă îngrijit de medic, credinciosul care se destăinuie preotului. Exercițarea demnă a profesiei – prin integritate, independență și loialitate față de valorile fiecărui domeniu – este, în fond, modul concret în care fiecare dintre acești profesioniști protejează și restituie demnitatea celui vulnerabil din fața sa.

În acest sens, demnitatea profesională nu este doar o exigență etică internă fiecărei profesii, ci fundamentul însuși al încrederii sociale pe care societatea o acordă acestor vocații – o încredere care nu se justifică prin titluri sau reguli, ci prin faptul demonstrat zilnic că profesia există pentru om, nu omul pentru profesie.

³⁵⁾ D. Luban, *Lawyers and Justice: An Ethical Study*, Princeton University Press, 1988, pp. 150–165; a se vedea și W.H. Simon, *The Practice of Justice: A Theory of Lawyers' Ethics*, Harvard University Press, 1998, pp. 7-30.

³⁶⁾ CCBE, Code of Conduct for European Lawyers, art. 1.1, documentul este disponibil online la adresa: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEON_CoC.pdf